

**Эдийн засгийн өнөөгийн
ТӨЛӨВ,
Төрөөс мөнгөний бодлогын
талаар 2024 онд баримтлах
Үндсэн чиглэлийн төсөл**

Мөнгөний бодлогын газар

2023.09.08

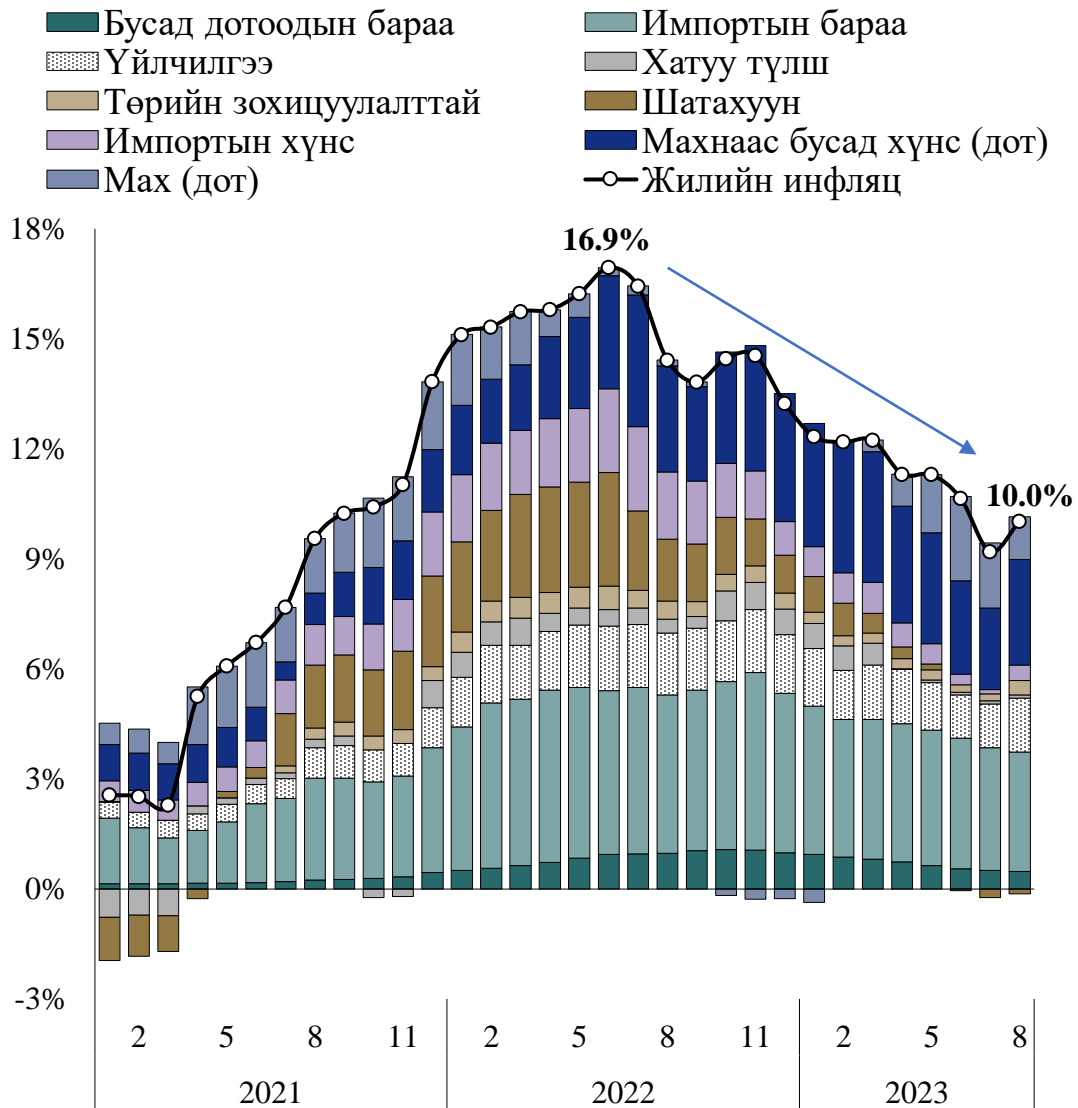

- **Эдийн засгийн өнөөгийн байдал, цаашдын төлөв**
- **Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2024 онд баримтлах үндсэн чиглэлийн төсөл**

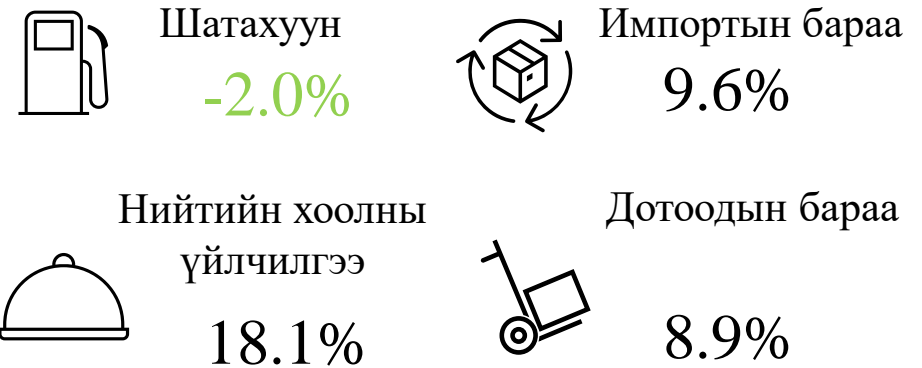
I.

**Эдийн засгийн
өнөөгийн байдал,
цаашдын төлөв**

Инфляц 8 дугаар сард

Хүнсний бус бүлэг 7.6% (жилийн өсөлт)

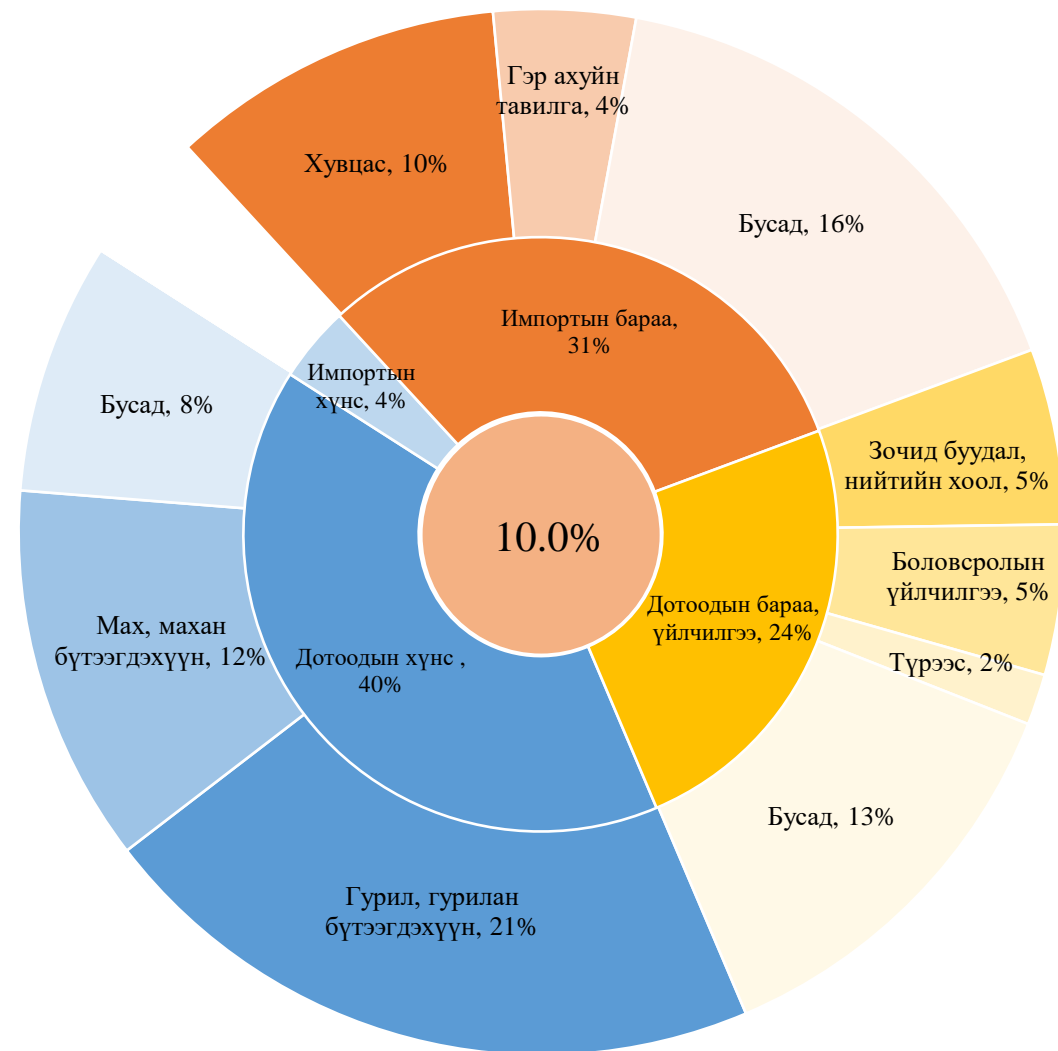

Хүнсний бүлэг 16.4% (жилийн өсөлт)

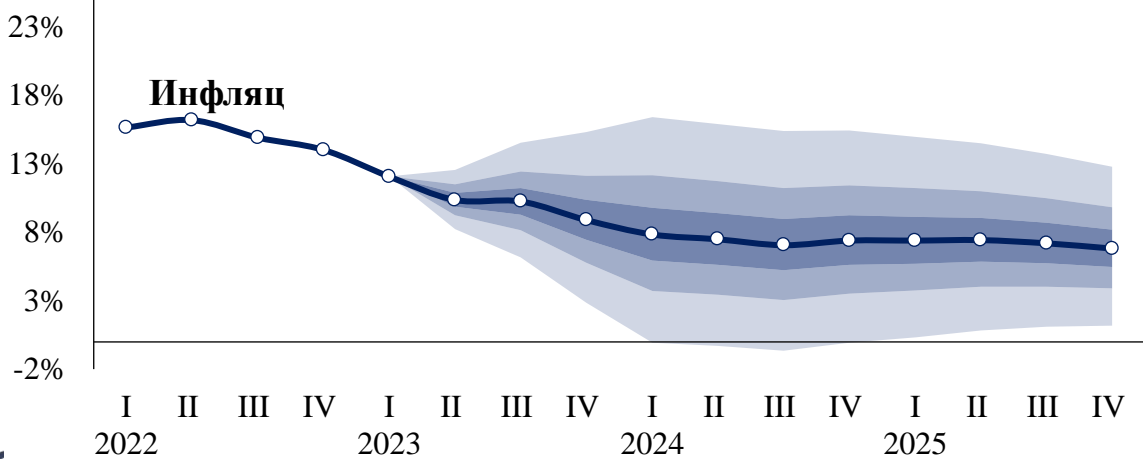
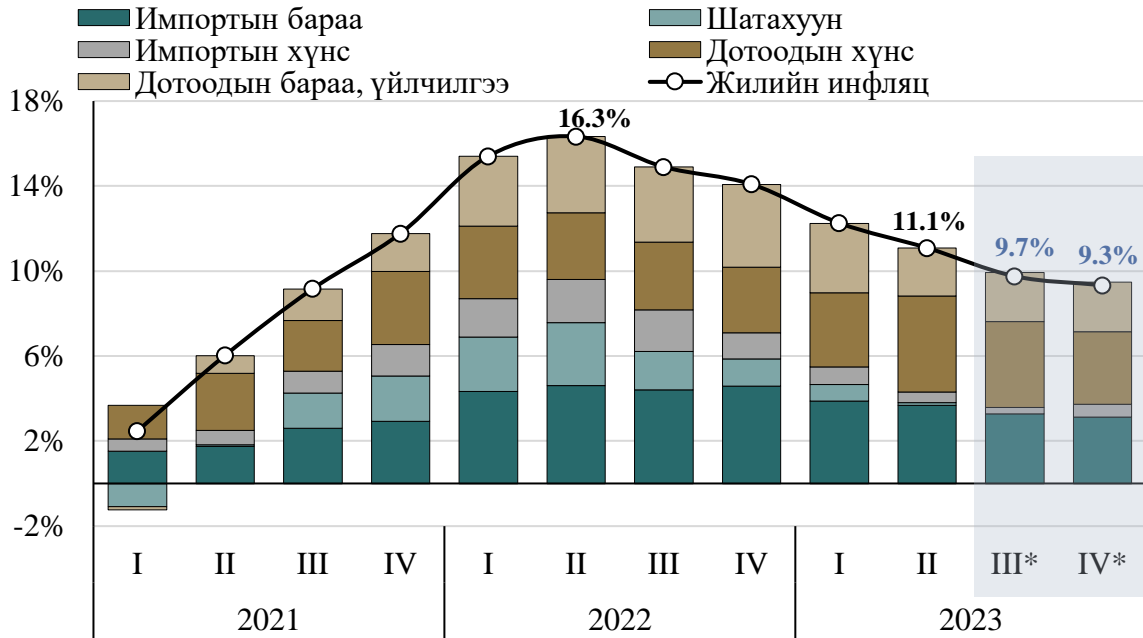

Цөөн бүтээгдэхүүн инфляцад том нөлөөтэй байна

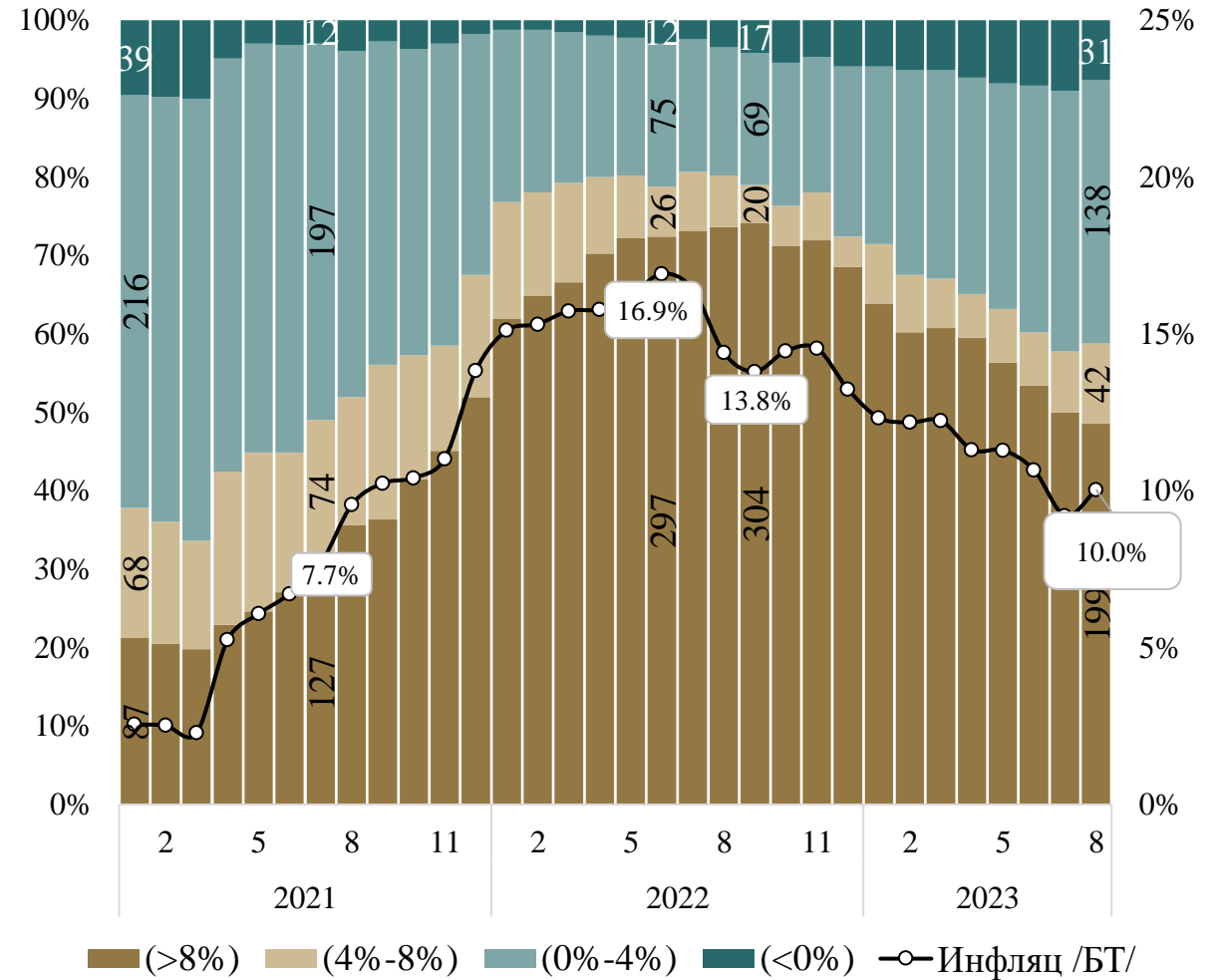
	Бүлэг	Бүтээгдэхүүн	Жилийн өсөлт	Инфляцад үзүүлэх нөлөө	Инфляцад эзлэх хувь
1	Дотоодын хүнс	Гурил, 1-р зэрэг, савласан, "Алтан тариа", 1 кг, Монгол	51.8%	0.7%	37.9%
2	Импортын бараа	Эмэгтэй хүний нүүрний шингэн энгэсэг, "VDL", Солонгос	54.7%	0.6%	
3	Дотоодын хүнс	Хонины мах, ястай, 1 кг	13.5%	0.6%	
4	Дотоодын хүнс	Талх, зүсээгүй, ууттай, "Атар талх", 600 гр, 1 ш, Монгол	38.2%	0.4%	
5	Үйлчилгээ	Улсын их, дээд сургуулийн сургалтын төлбөр, 1-р дамжаа, 1 жил	12.4%	0.3%	
6	Дотоодын хүнс	Гуанзны хоолны үнэ, /цуйван/	28.3%	0.3%	
7	Дотоодын хүнс	Гурилан боов, ууттай, "Зүсмэл", 900 гр, Монгол	29.7%	0.3%	
8	Дотоодын хүнс	Гурилан боов, ууттай, Аймгийн үйлдвэр, 1 кг, Монгол	36.1%	0.3%	
9	Үйлчилгээ	Хувийн их, дээд сургуулийн сургалтын төлбөр, 1-р дамжаа, 1 жил	26.7%	0.2%	
10	Дотоодын хүнс	Сүү, үнээний, задгай, 1 л	39.6%	0.2%	
11	Импортын бараа	Үсний шампунь, савтай, "Pantene", 400 мл, энгийн	26.7%	0.2%	15.1%
12	Дотоодын хүнс	Үхрийн мах, ястай, 1 кг	14.8%	0.2%	
13	Дотоодын хүнс	Пиво, шилтэй, "Сэнгүр", 450 мл, 1 шил /Зоогийн газарт/	20.9%	0.2%	
14	Дотоодын хүнс	Сүү, хайрцагтай, "Миний монгол", 1 л, Монгол	20.1%	0.2%	
15	Дотоодын хүнс	Үхрийн мах, гуяны цул, 1 кг	13.1%	0.2%	
16	Дотоодын хүнс	Гоймон, ууттай, "Лапша", 300 гр, нарийн, туузан, Монгол	47.5%	0.2%	
17	Импортын бараа	Угаалгын нунтаг, ууттай, "Ariel", 3кг, 1 уут, Орос	39.6%	0.1%	
18	Импортын хүнс	Цагаан будаа, 1 кг, Хятад	10.6%	0.1%	
19	Үйлчилгээ	Хувийн бага сургуулийн сургалтын төлбөр, 1 жил	30.1%	0.1%	
20	Импортын бараа	Терафлю, хэмжээ 22.1 гр, 1 уут, Франц	17.6%	0.1%	
ДЭЭРХ 20 БҮТЭЭГДЭХҮҮН		Хүнс /13 бүтээгдэхүүн/		3.6%	53.0%
		Хүнс бус /7 бүтээгдэхүүн/		1.7%	
БУСАД 390 БҮТЭЭГДЭХҮҮН				4.7%	47.0%
НИЙТ ИНФЛЯЦ					10.0%

Инфляцын цаашдын төлөв

Сагс дах бүтээгдэхүүний жилийн өсөлт

Эдийн засаг 2023 оны эхний хагаст 6.4 хувиар өсөв

Эхний хагас жилийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн

Уул уурхай

- Нүүрс олборлолт
- ОТ далд уурхай

Үйлчилгээ

/худалдаа, мэдээлэл
холбоо, тээвэр, бусад/

- УУ-н тээвэр
- Транзит тээвэр
- Аялал жуулчлал,
үзвэр үйлчилгээ

Аж үйлдвэр, барилга, татвар

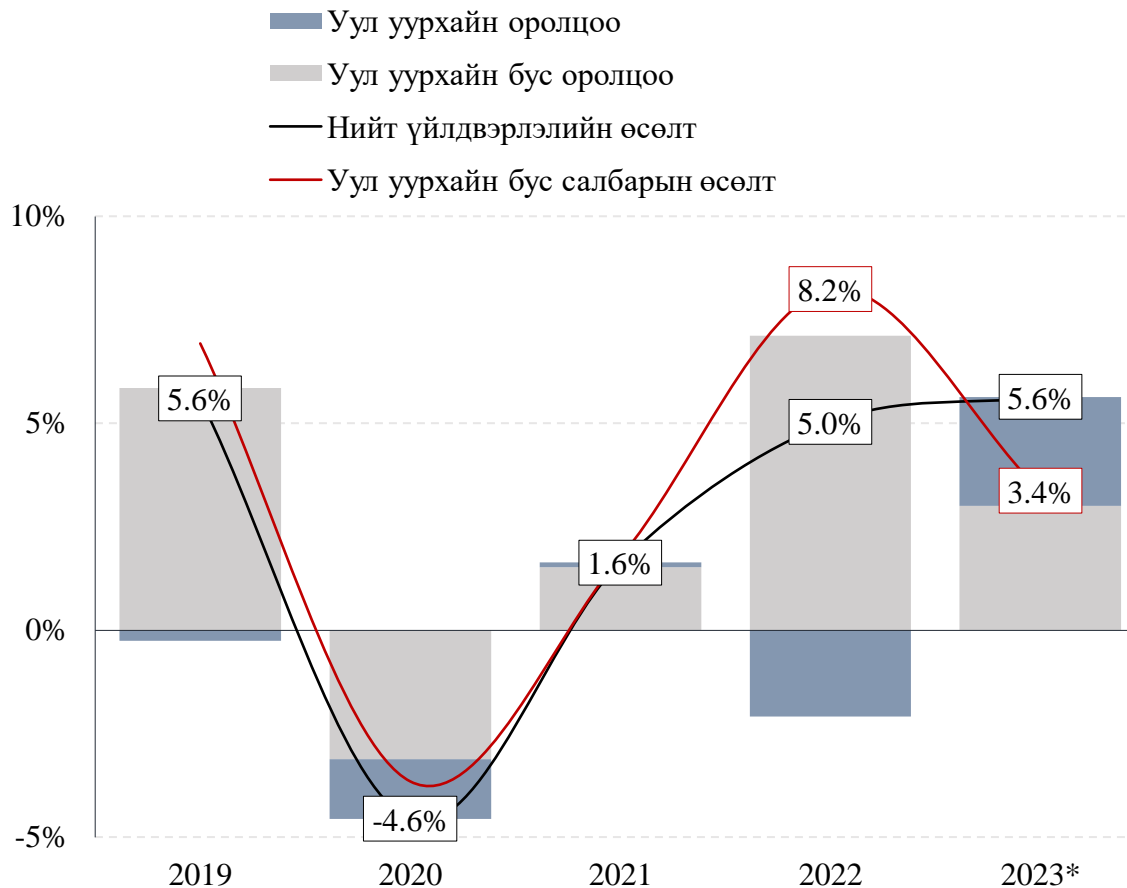
- Махны экспорт
- Хөнгөн үйлдвэрлэл
- Орон сууцны барилга
- Дотоодын НӨАТ

Хөдөө аж ахуй

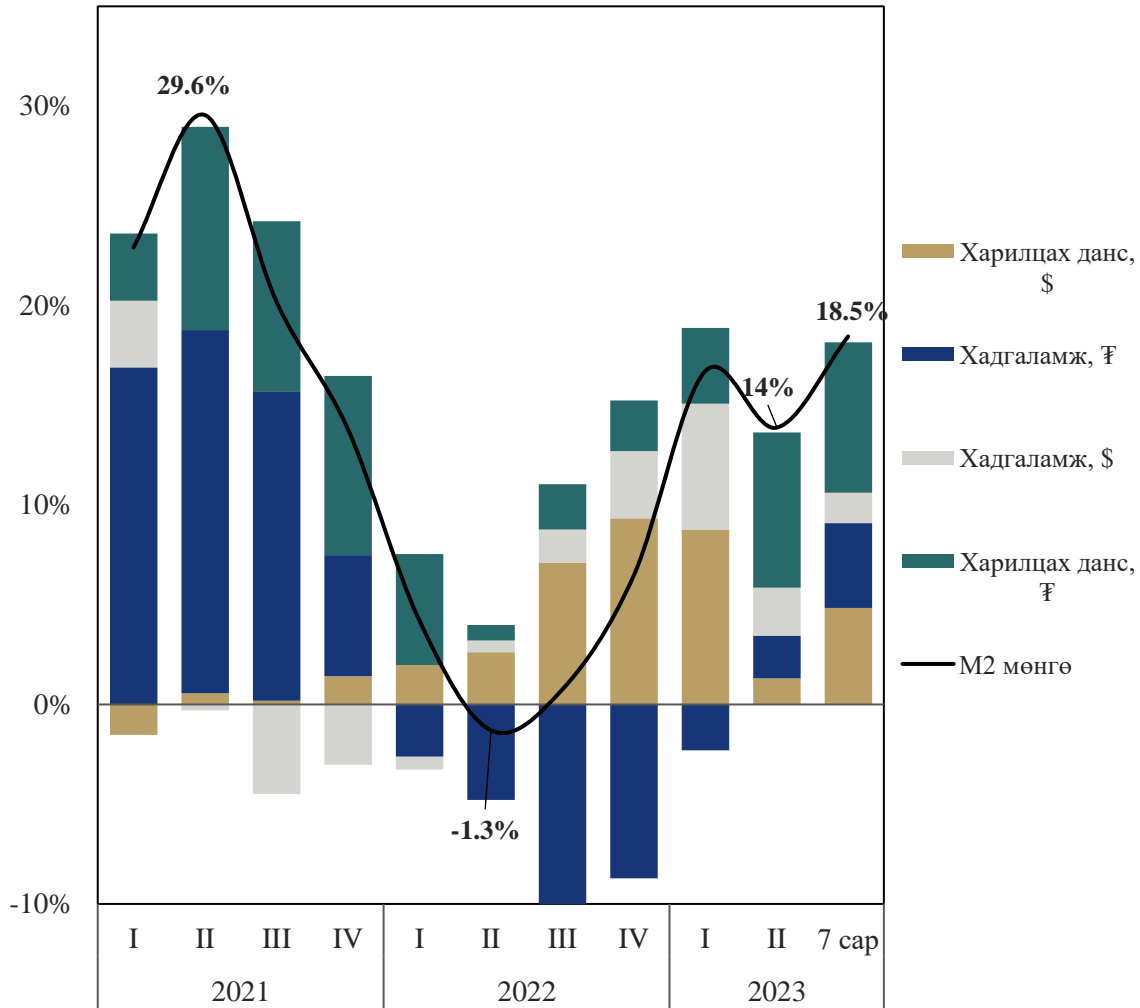
- Малын тоо толгойн
өөрчлөлт

2023 оны ЭЗӨ-ийн төсөөлөл

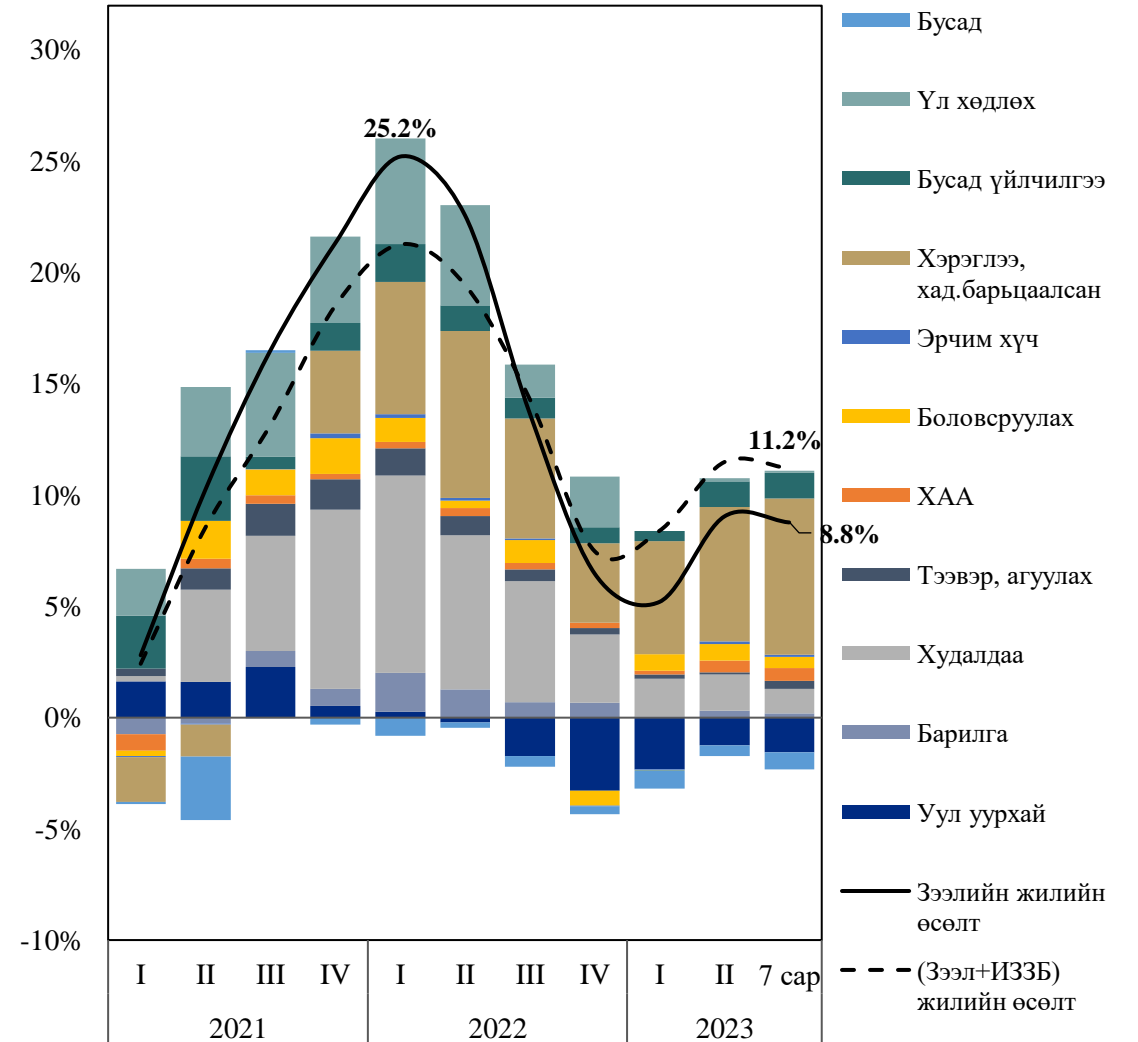

Зээлийн өсөлтийг хэрэглээний зээл голлон бүрдүүлж байна

M2 мөнгөний өсөлт, эх үүсвэр

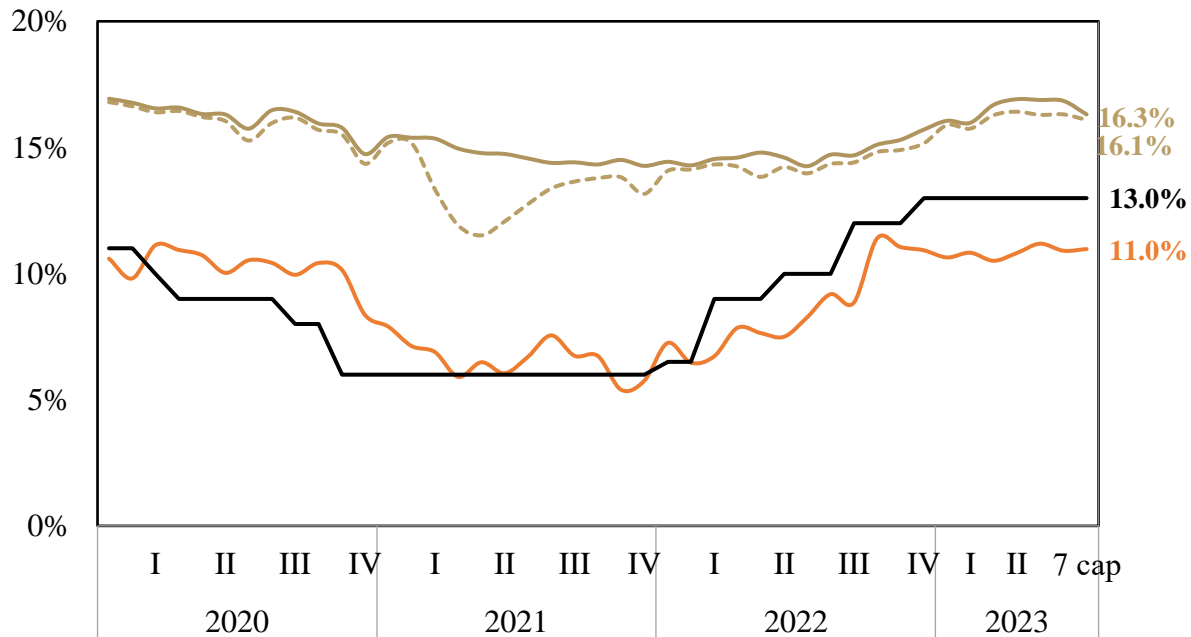
Зээлийн жилийн өсөлт, эдийн засгийн салбараар

Зээлийн чанар харьцангуй тогтвортой байна.

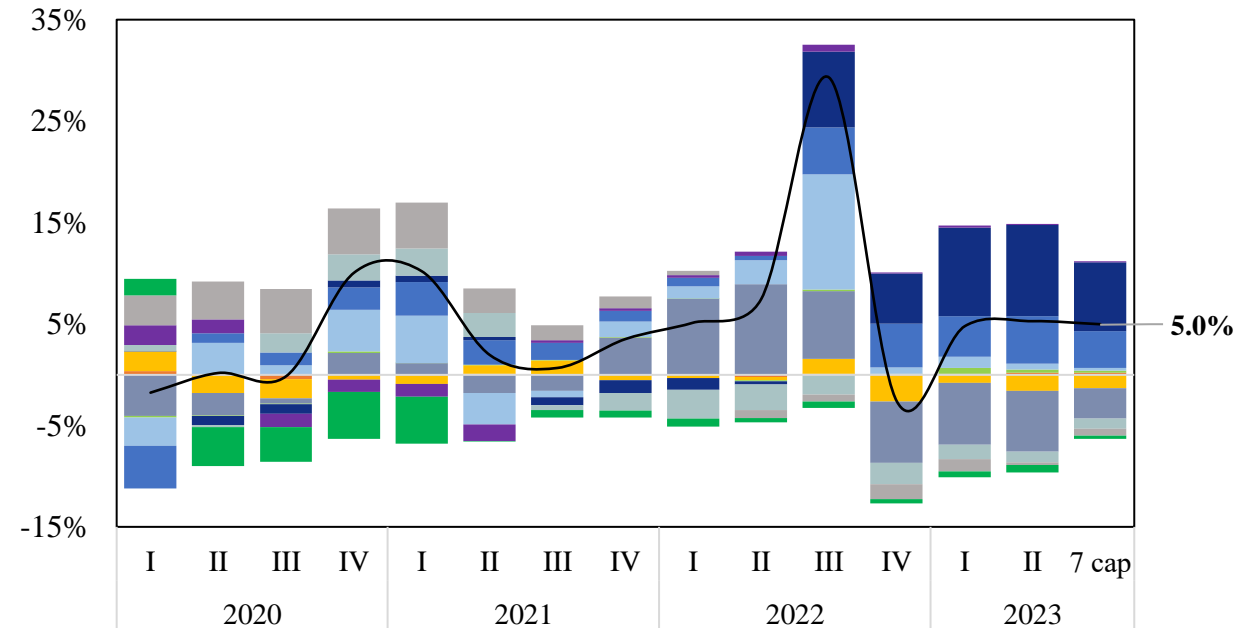
Тухайн сард шинээр олгосон зээлийн хүү

- Зээлийн хүү, ₮
- Зээлийн хүү, ₮ (-хөнгөлттэй зээл)
- Хадгаламжийн хүү, ₮
- Бодлогын хүү

Чанаргүй зээлийн жилийн өсөлт

- ХАА
- Боловсруулах
- Уул уурхай
- Эрчим хүч
- Бусад үйлчилгээ
- Барилга
- Худалдаа
- Үл хөдлөх
- Тээвэр, агуулах
- Хэрэглээ, хад.барь зээл
- Бусад
- Чанаргүй зээл

2023 оны төсвийн тодотгол

тэрбум төгрөг	2022 он	2023 он		Нэмэгдэх дүн	Өсөлтийн хувь	
	Гүй.	Бат.	Тод.		III-II	III/I
	I	II	III			
НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	18593	19720	21824	2,104	11%	17%
Ирээдүйн өв сан	0	540	540	0		
Тогтворжуулалтын сан	1395	133	502	369	278%	-64%
ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	17199	19050	20782	1,732	9%	21%
1 Татварын орлого	15568	17191	18915	1,725	10%	21%
2 Татварын бус орлого	1630	1857	1867	10	1%	14%
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	18178	20475	22371	1,896	9%	23%
А. УРСГАЛ ЗАРЛАГА	14212	15248	16914	1,666	11%	19%
1 Бараа, үйлчилгээний зардал	3761	4189	4732	543	13%	26%
1.1. Цалин, хөлс	1657	1891	2365	474	25%	43%
2 Зээлийн үйлчилгээний төлбөр	816	1181	1093	-87	-7%	34%
3 Татаас ба урсгал шилжүүлэг	9634	9878	11089	1,211	12%	15%
Үүнээс : Нийгмийн даатгалын шилжүүлэг	3382	3718	4112	395	11%	22%
Өндөр настны тэтгэвэр	2406	2627	2936	309	12%	22%
Нийгмийн халамж	2010	1977	2234	257	13%	11%
Хүүхдийн мөнгө	1488	1365	1534	169	12%	3%
Боловсрол, эрүүл мэнд, соёлын салбарын цалингийн зардал (ойролцоогоор*)	1338	1412	1865	453	32%	39%
Нийт цалин хөлсний зардал	2995	3303	4230	927	28%	41%
Б. ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	3813	5360	5616	256	5%	47%
В. ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	153	-132	-159	-27	20%	-204%
Нийт тэнцвэржүүлсэн тэнцэл	-979	-1426	-1589	-164	11%	62%
<i>ДНБ-д эзлэх хувь</i>	-1.9%	-2.6%	-2.6%			
ДОТООДЫН НИЙТ БҮТЭЭГ ДЭХҮҮН	52867	54515	60193	5678	10%	14%

*Боловсролын салбарын гүйцэтгэлээр олгож буй урсгал шилжүүлгийн 75-80%, эрүүл мэндийн салбарт олгож буй гүйцэтгэлээр олгож буй урсгал шилжүүлгийн 20-30%, соёлын салбарын гүйцэтгэлээр олгож буй урсгал шилжүүлгийн ихэнх хэсэг нь цалингийн зардал байдаг гэж холбогдох мэргэжилтний өгсөн мэдээллийн дагуу тооцооллоо.

Төлбөрийн тэнцэл оны эхний хагаст ашигтай байлаа...

Урсгал данс

✓ Нүүрсний экспорт түүхэн дээд түвшинд хүрч өслөө

✓ Импортын өсөлт, үнэ саарав.

Санхүүгийн данс

✓ ОТ-н хөрөнгө оруулалт ГШХО-ыг тодорхойлж байна

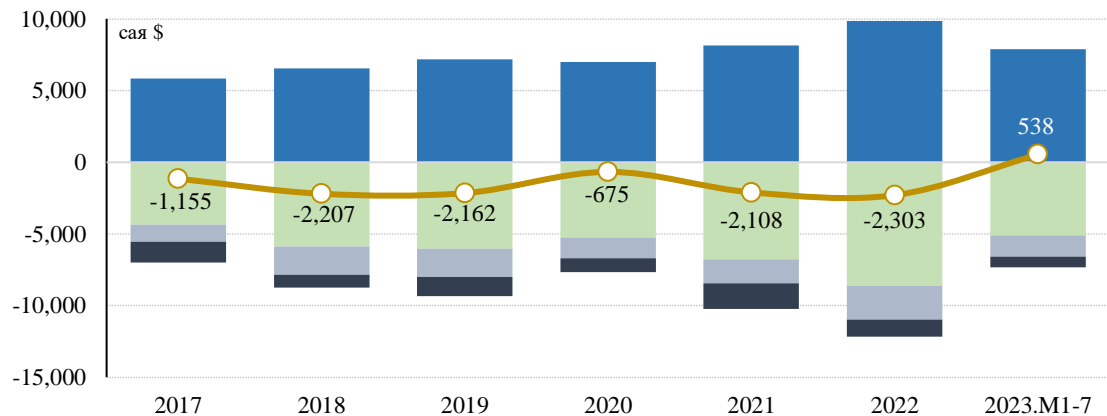
✓ МУХБ, хувийн секторын бондын төлбөрүүд хүлээгдэж байна

ГВАН

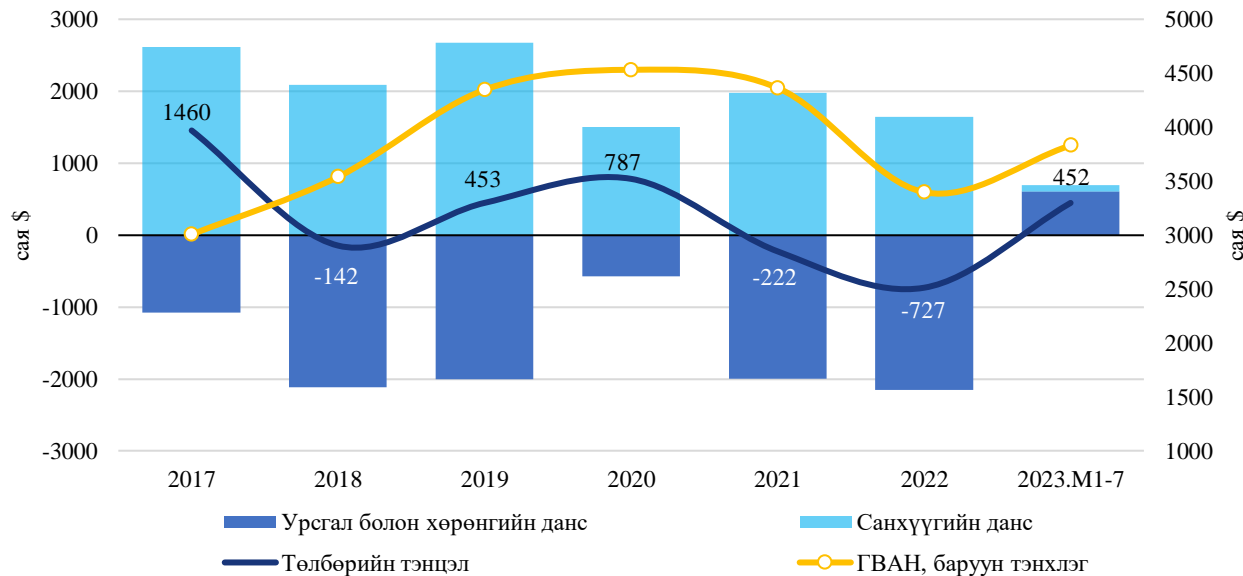

✓ Гадаад орчны тодорхой бус байдал өндөр хэвээр үед ГВАН-ыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай

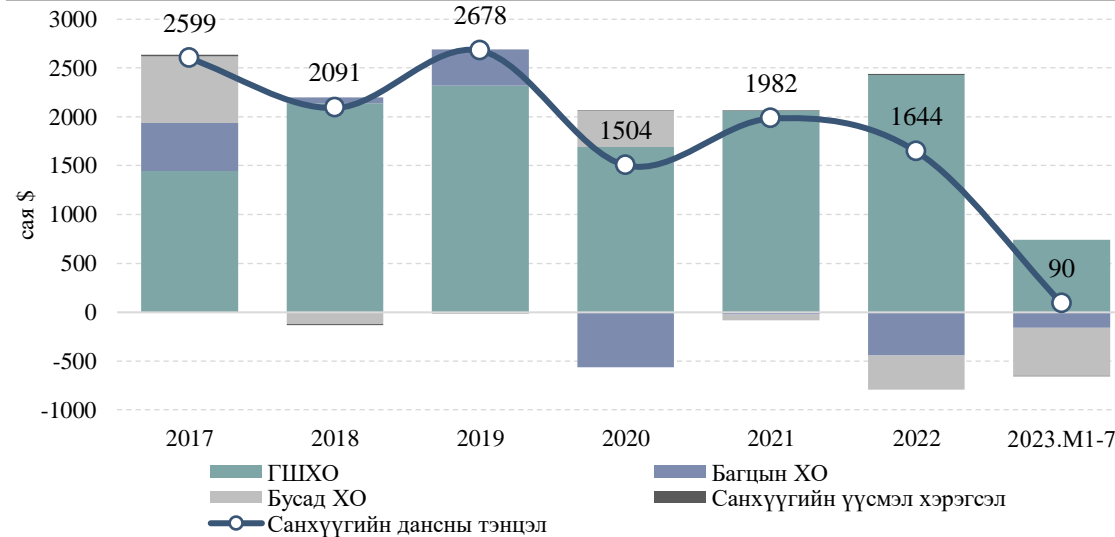
УРСГАЛ ДАНС

ТӨЛБӨРИЙН ТЭНЦЭЛ

САНХҮҮГИЙН ДАНС

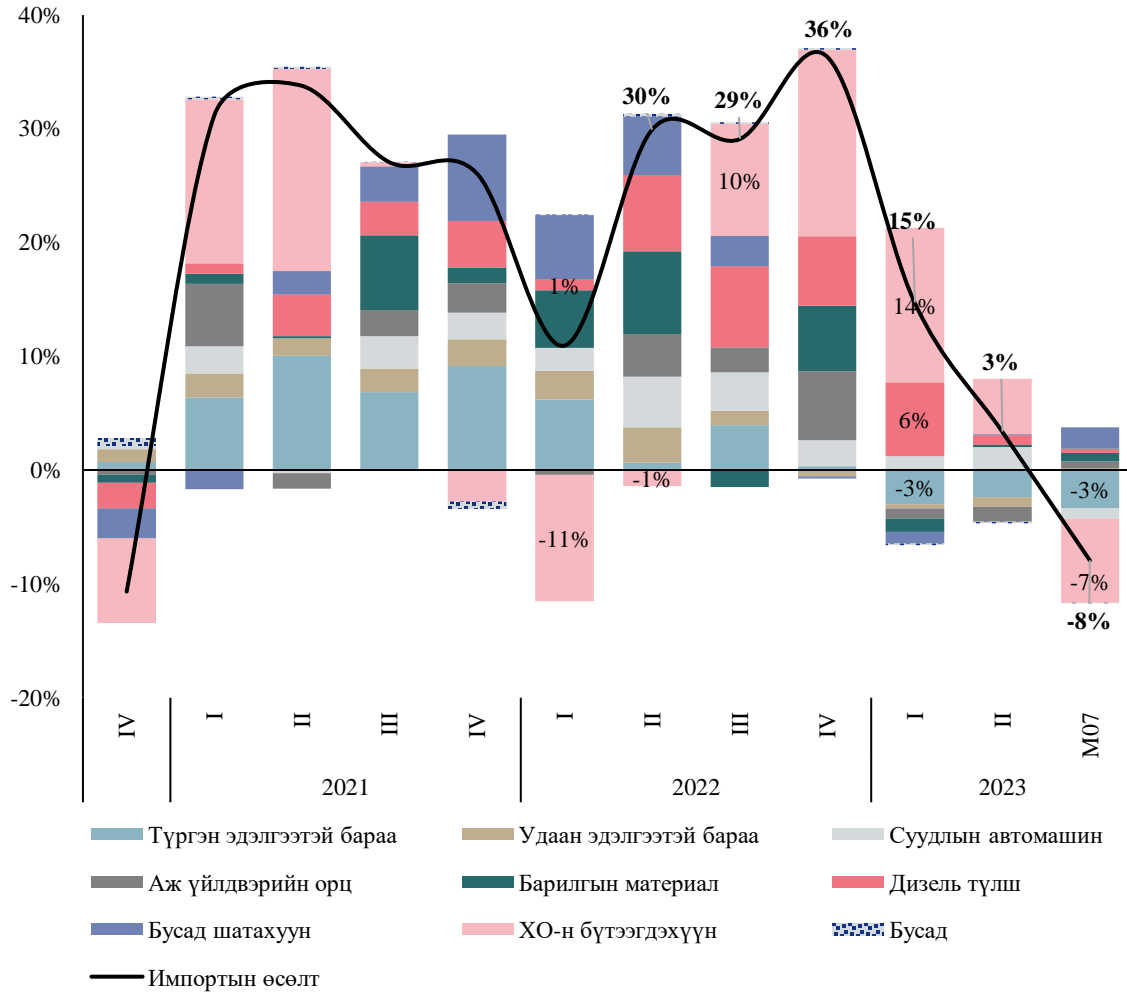

Экспорт Импорт Үйлчилгээ Орлого Урсгал данс

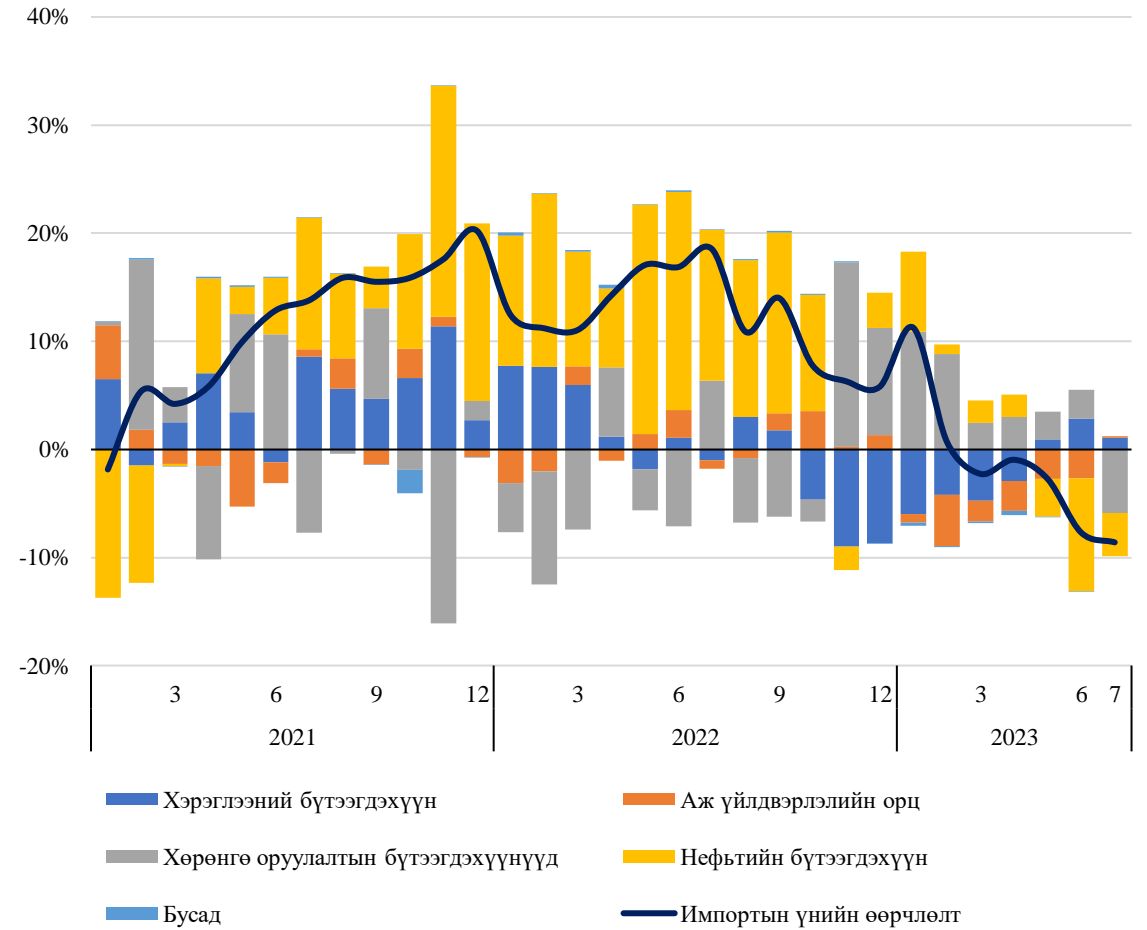
МОНГОЛБАНК
МОНГОЛ УЛСЫН ТӨВ БАНК

ГШХО Бусад ХО Санхүүгийн дансны тэнцэл
Багцын ХО Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл

Импортын өсөлт, үнэ эрчтэй саарч байна ...

Импортын үнийн жилийн өөрчлөлт, хувиар

II.

**Төрөөс мөнгөний
бодлогын талаар
2024 онд баримтлах
үндсэн чиглэлийн
ТӨСӨЛ**

1. Мөнгөний болон Макро зохистой бодлогын хүрээнд:

1.1. Хэрэглээний үнийн индексээр хэмжигдэх инфляцыг дунд хугацаанд (2024-2026 онд) +/-2 нэгж хувийн интервалд 6 хувийн орчимд тогтворжуулахад чиглэсэн мөнгөний бодлогыг зах зээлийн зарчимд тулгуурлан хэрэгжүүлнэ.

1.2. Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын арга хэлбэрт бүрэн шилжих, мөнгөний бодлогын үр нөлөөг сайжруулахад шаардлагатай нөхцөлүүдийг бий болгох

1.3. Төгрөгийн гадаад валюттай харьцах ханш нь макро эдийн засгийн суурь нөхцөлтэй нийцэн уян хатан тогтох зарчмыг баримтална.

1.4. Макро эдийн засгийн болон санхүүгийн бодлогуудын оновчтой хослолыг хэрэгжүүлэх хүрээнд санхүүгийн системд хуримтлагдаж болзошгүй эрсдэлийн шинжилгээг сайжруулан, эрсдэл хуримтлагдахаас сэргийлэхэд чиглэсэн макро зохистой бодлогыг мөнгөний бодлоготой хослуулан хэрэгжүүлнэ.

1.5. Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын дэглэмд нийцтэй олон нийттэй харилцах харилцаанд шилжинэ

Зорилт 1.1

Хэрэглээний үнийн индексээр хэмжигдэх инфляцыг дунд хугацаанд (2024-2026 онд) +/-2 нэгж хувийн интервалд 6 хувийн орчимд тогтворжуулахад чиглэсэн мөнгөний бодлогыг зах зээлийн зарчимд тулгуурлан хэрэгжүүлнэ.

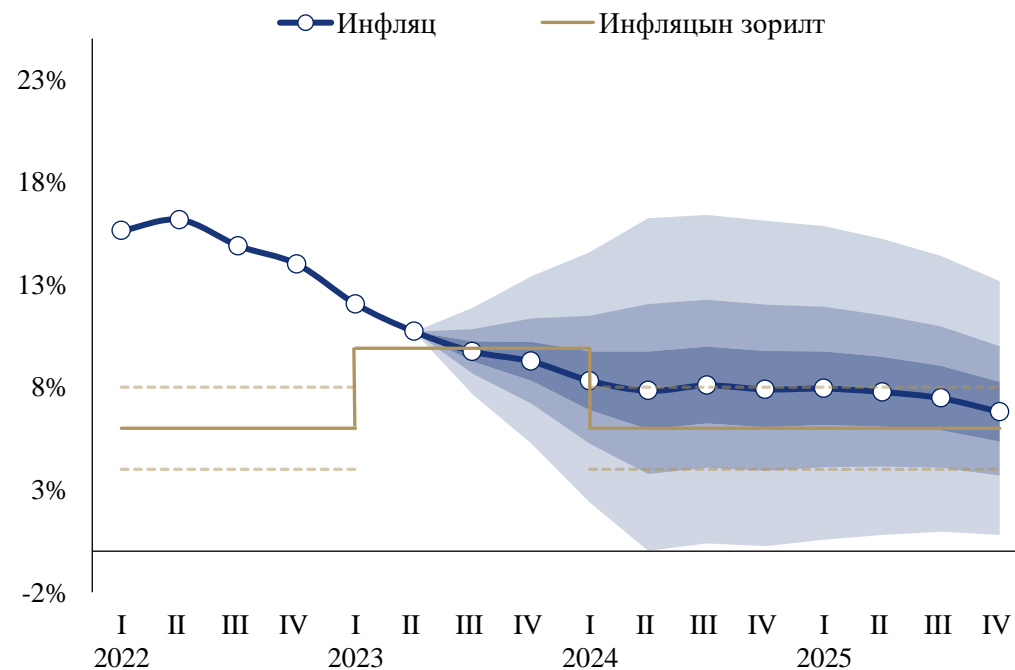
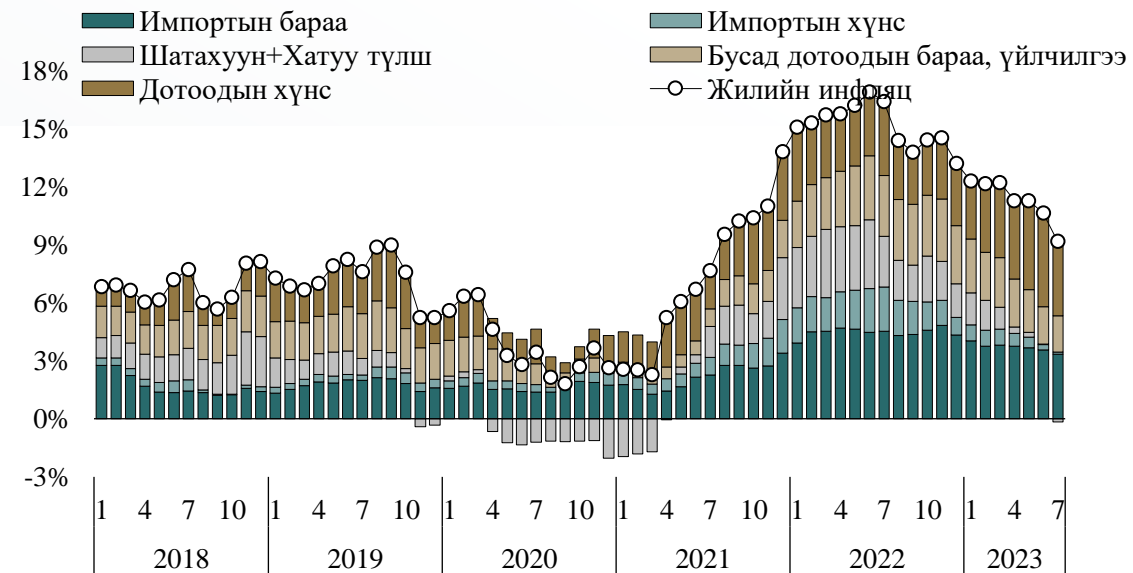
Үндэслэл

Инфляцын савлагаа нь:

- Валютын ханш
- Гадаад шок
- Инфляцын хүлээлт
- Нийлүүлэлтийн шок:
 - Хүнсний үнэ, тээвэр гэх мэт.

Стратеги

- Эрэлтийн гаралтай инфляцын дарамтыг зөв таних.
- Нийлүүлэлтийн шинжтэй инфляцын нөлөө, түүний хоёр дахь үеийн нөлөөг таньж, шаардлагатай тохиолдолд хариу үйлдэл үзүүлэх.
- Инфляцын хүлээлтийг дунд хугацаанд тогтворжуулахад шаардлагатай бодлогын арга хэмжээг тууштай хэрэгжүүлэх.

Стратеги

- Инфляцыг өдөөж буй хүчин зүйлс, тэдгээрийн нөлөө, үргэлжлэх хугацаа болон ирээдүйд үүсэж болзошгүй гол эрсдэлийг тодорхойлж бодлогын шийдвэр гаргахад ашиглах.
- Инфляцыг дунд хугацааны зорилтыг хангахад чиглэсэн мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэхдээ:
 - Нэг талаас мөнгөний бодлогоор нөлөөлөх боломжгүй үнийн өсөлт, түүний 2 дахь үеийн нөлөөг зөв таних
 - Нөгөө талаас мөнгөний бодлогоор нөлөөлөх боломжтой эрэлтийн шалтгаантай инфляцыг тодорхойлох
 - Шаардлагатай шинжилгээ, тооцооллыг улирал бүр боловсруулж мөнгөний бодлогын шийдвэр гаргахад ашиглах.
- Тодорхой бус байдал, эдийн засгийн цаашдын эрсдэлийн эдийн засагт үзүүлэх нөлөөг шинжилж, мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Зорилт 1.2

Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын арга хэлбэрт бүрэн шилжих, мөнгөний бодлогын үр нөлөөг сайжруулахад шаардлагатай нөхцөлүүдийг бий болгох

Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын арга хэлбэрт бүрэн шилжих шаардлагатай нөхцөлүүд

- 1. Институционал бие даасан байдал.** Инфляцыг онилох мөнгөний бодлого хэрэгжүүлэхэд Төв банк зөвхөн ганц эцсийн зорилтыг хэрэгжүүлдэг, тэр нь хуулийн хүрээнд олон салаа утгагүй тодорхойлогдсон байх, харин бусад зорилтууд (ханшийн тогтвортой байдал, эдийн засгийн тогтвортой өсөлт зэрэг) нь үндсэн зорилтын хавсарга зорилт болон тодорхойлогдож болдог.
- 2. Сайн хөгжүүлсэн шинжилгээний арга техник.** Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын шийдвэр гаргахад шаардлагатай гол орц бол инфляцын төсөөлөл байдаг. Монголбанк Мөнгөний бодлогын шийдвэр гаргахад “Төсөөлөл, бодлогын шинжилгээний систем”-ийг 2012 оноос эхлэн хөгжүүлж, шийдвэр гаргах процессыг тодорхой форматын дагуу цогц байдлаар улирал бүр тогтмол хийж байна.
- 3. Төсвийн бодлогын давамгайлал бус байдал.** Төсвийн бодлого давамгайлал буюу төсвийн зардал хэт өндөр, төсөв байнга алдагдалтай үед төв банкнаас үндсэн зорилт болох үнийн тогтвортой байдлыг хангахын тулд авч хэрэгжүүлж буй аливаа бодлогын үр дүн бага байдаг.
- 4. Гадаад тэнцлийн тогтвортой байдал.** Гадаад тэнцэл тогтвортой байх нь гадаад валютын жаахан дамжин инфляцын зорилтыг хангахад эерэг нөлөөтэй. Манай улсын хувьд төсөв болон худалдааны алдагдал тогтмол өндөр хадгалагдаж ирсэн нь эдийн засгийн тогтвортой байдалд сөргөөр нөлөөлж инфляцыг бага түвшинд тогтворжуулахад том хязгаарлалт болж байна.
- 5. Нийлүүлэлтийн шалтгаантай инфляцын хэлбэлзэл бага байх.** Мөнгөний бодлогын хэрэгслүүд нь дотоод эрэлтээр дамжин инфляцад нөлөөлдөг. Харин нийлүүлэлтийн талд нөлөөлөх боломжгүй (Жишээлбэл, тээвэр саатах, цаг агаарын нөхцөлөөс шалтгаалсан ургац буурах, мал хорогдох г.м). Иймд мөнгөний бодлогын хэрэгслээр удирдах боломжгүй инфляцын хэлбэлзлийг бууруулахад бусад бодлого боловсруулагчид чухал үүрэгтэй. Тухайлбал, улирлын шинжтэйгээр эсвэл түр хугацаанд барааны хомсдолоос шалтгаалсан үнийн өсөлт бий болохгүй байхад нийлүүлэлтийн гинжин хэлхээ, дэд бүтцийг сайжруулах шаардлагатай байна.

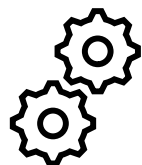
Зорилт 1.3

Төгрөгийн гадаад валюттай харьцах ханш нь макро эдийн засгийн суурь нөхцөлтэй нийцэн уян хатан тогтох зарчмыг баримтална.

Бодлого

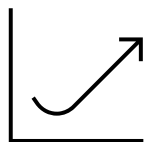

Ханш уян хатан тогтох
бодлого баримтлах

Эдийн засагт хурдан
тохиргоо хийгдэж, гадаад
шокд бага өртөх

Нөхцөл байдал

ГАДААД ШОКД
ӨРТӨМТГИЙ

Гадаад валютын нөөцийг
хадгалах

Шалтгаан

Хөрөнгийн урсгал чөлөөтэй
/Боломжгүйн гурвалжин/

Эрдэс бүтээгдэхүүний
орлогоос ЭЗ өндөр
хамааралтай

ЭЗ-ийн төрөлжилт багатай

Банк, санхүүгийн салбарт
тогтворгүй байдал үүсэх
эрсдэлтэй нөхцөлд валютын
зах зээлд оролцох

Үр дагавар

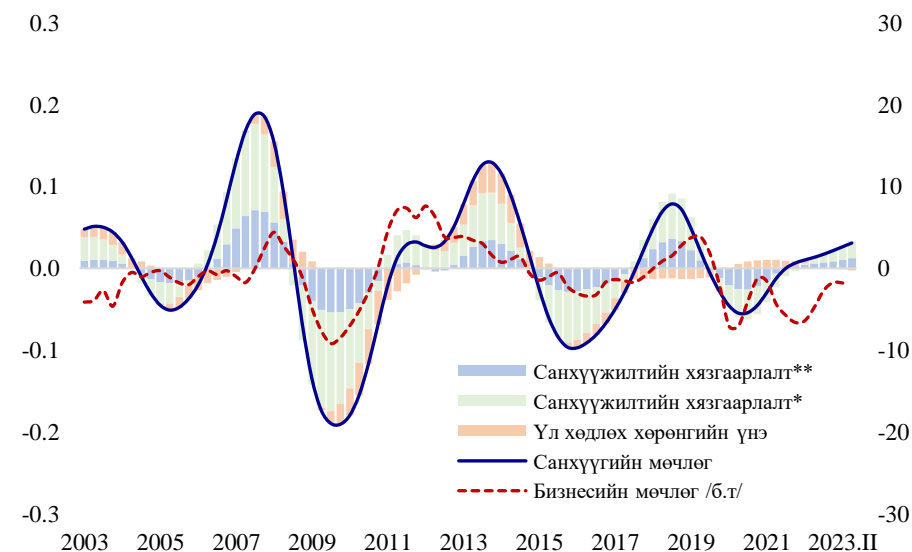
Анхаарах асуудал

Зорилт 1.4

Макро эдийн засгийн болон санхүүгийн бодлогуудын оновчтой хослолыг хэрэгжүүлэх хүрээнд санхүүгийн системд хуримтлагдаж болзошгүй эрсдэлийн шинжилгээг сайжруулан, эрсдэл хуримтлагдахаас сэргийлэхэд чиглэсэн макро зохистой бодлогыг мөнгөний бодлоготой хослуулан хэрэгжүүлнэ.

Үндэслэл

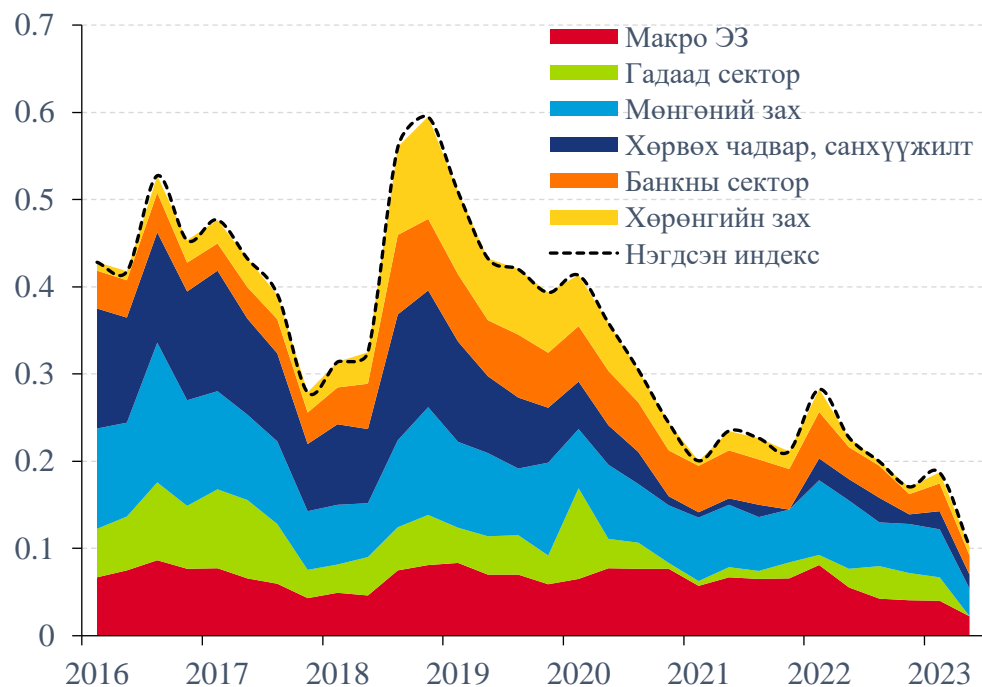
- Эдийн засагт сөрөг шокууд зэрэг тулгарсан үед макро эдийн засгийн уналтаас сэргийлэх, тогтворжуулах нь **бодлогын сорилт болж байна.**
- Гадаад болон дотоод хүчин зүйлсээс шалтгаалан бодит эдийн засаг болон санхүүгийн мөчлөгийн уналтууд давхцаж, мөчлөгийн далайцыг нэмэгдүүлэн, **банк, санхүү, бодит эдийн засгийн хүндрэл үүсэх эрсдэл хэвээр байна.**
- Макро эдийн засгийн болон санхүүгийн бодлогуудыг хослуулан ашиглах буюу **макро цогц бодлого (МЦБ)-ыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.**
- **Макро зохистой бодлогыг мөнгөний бодлоготой хослуулан хэрэгжүүлснээр** мөнгөний бодлогын үр нөлөөг нэмэгдүүлж, макро эдийн засгийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлэх, санхүүгийн системд эрсдэл хуримтлагдан бодит эдийн засагт сөргөөр нөлөөлөхөөс сэргийлнэ.

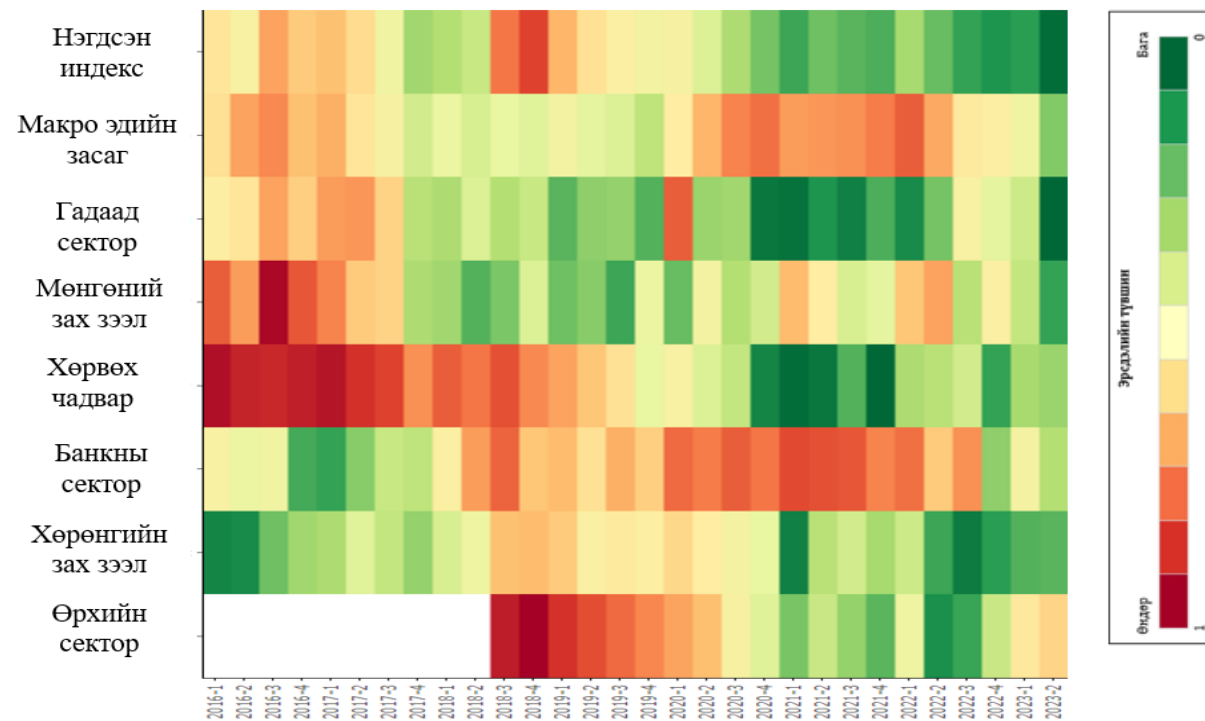
Санхүүгийн системийн эрсдэлийн зураглал

- 2022 оны эхэнд дэлхий дахинаа тодорхой бус байдал нэмэгдэж, эдийн засгийн сэргэлт удааширсны зэрэгцээ БНХАУ-ын “Тэг Ковид” бодлогоос шалтгаалан хилийн боомтуудын үйл ажиллагаа доголдсоноор Монгол Улсын гадаад сектор, макро эдийн засаг, мөнгөний зах зээл, банкны секторын эрсдэл нэмэгдэж, **санхүүгийн системийн эрсдэлийн нэгдсэн индексийн утга өссөн.**
- Харин 2022 оны дунд үеэс хилийн хязгаарлалт суларч голлох уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт нэмэгдэж, эдийн засгийн идэвхжил сэргэж эхэлсний зэрэгцээ эдийн засгийн өсөлтийг тогтворжуулах, инфляцыг бууруулах, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн бодлого, зохицуулалтын арга хэмжээний нөлөөгөөр дээрх эрсдэлүүд 2022 оны туршид улам бүр багасаж, санхүүгийн системийн эрсдэлийн нэгдсэн индексийн утга харьцангуй бага түвшинд хүрээд байна.

Санхүүгийн системийн нэгдсэн индекс

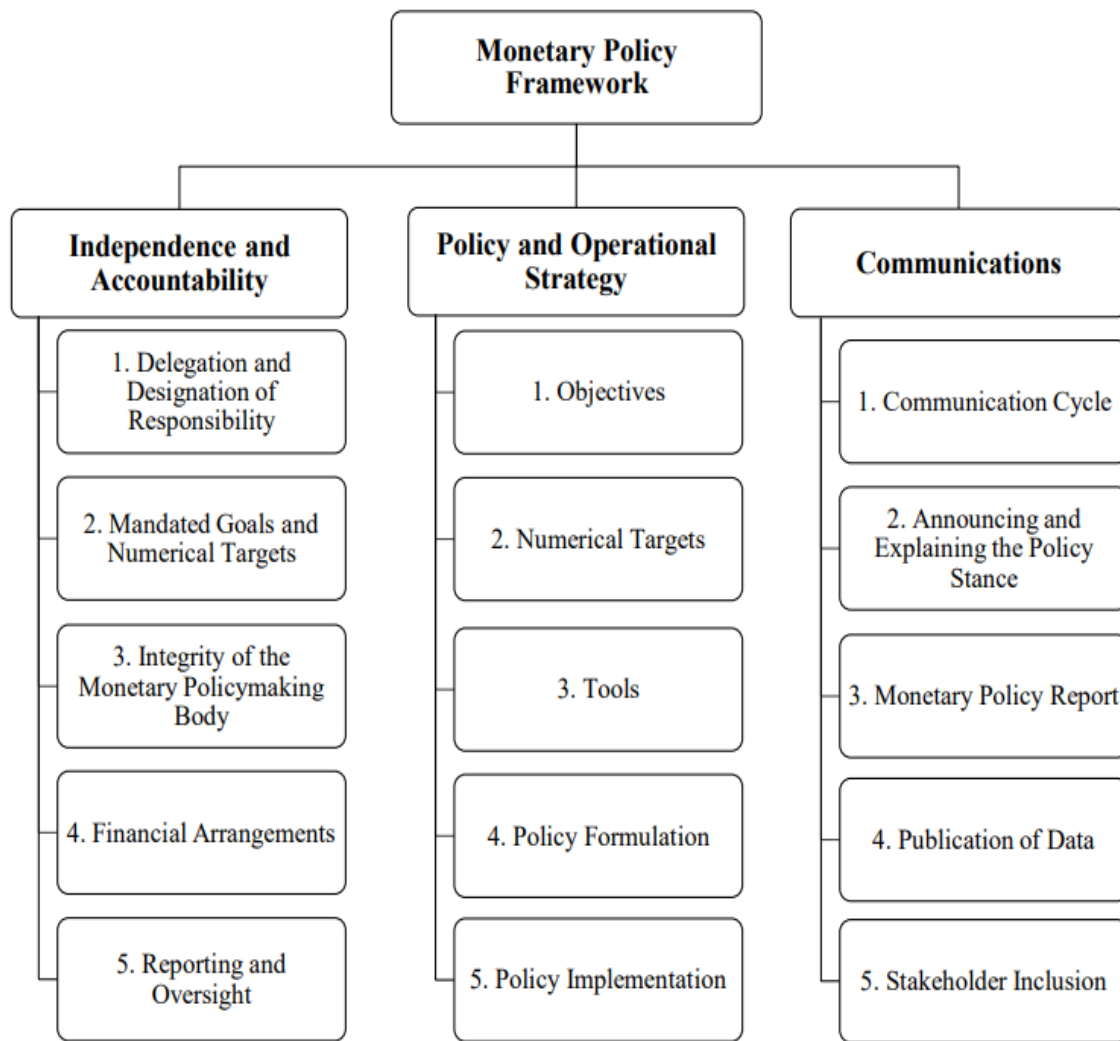

Системийн эрсдэлийн зураглал

Зорилт 1.5

Инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын арга хэлбэрт нийцтэй олон нийттэй харилцах харилцаанд шилжинэ.

- Төв банкны олон нийттэй харилцах харилцаа нь мөнгөний бодлогын хүрээ (monetary policy framework)-ний нэг чухал бүрэлдэхүүн бөгөөд үр дүнтэй мөнгөний бодлогын тулгуур болдог.
- Иймд Монголбанк олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаагаа сайжруулах зорилгоор дотоод үйл ажиллагаандаа тасралтгүй шинэчлэлт хийхийн зэрэгцээ олон улсын сайн туршлагуудыг судалж, нэвтрүүлсээр ирсэн.
- Цаашид инфляцыг онилох мөнгөний бодлогын дэглэм (inflation targeting regime)-ийг хэрэгжүүлэхэд хэрэгтэй олон нийттэй харилцах мөчлөг, мэдээллийн агуулга шаардлагатайгаас гадна Төв банкны оролцогч талууд (stakeholder)-д тохирсон олон тал сувгаар мэдээллийг түгээх нь зах зээлийн хүлээлтийг удирдахад илүү үр дүнтэй юм.
- Монголбанк нь 2023 онд олон улсад Төв банкны мөнгөний бодлогын хүрээг үнэлдэг IАРОС индексээр 0.63-т эрэмбэлэгдэж байгаа нь хөгжиж буй орнуудын дундаж (0.57)-аас өндөр ч хөгжсөн орнуудын дундаж (0.71)-ээс бага байгаа тул цаашид сайжруулах шаардлагатай байна.
- Тус индексийн нэг үндсэн бүрэлдэхүүн болох олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааг сайжруулах нь инфляцыг онилох мөнгөний бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлж, эдийн засагт үнийн түвшний тогтвортой байдлыг хангах нэг нөхцөл болно.

Санхүүгийн захын дэд бүтэц, түүний институцийг бэхжүүлэх хүрээнд:

3.1. Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуульд шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар ажиллах, тус хуулийн хүрээнд мөрдөх эрх зүйн актыг сайжруулах замаар шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, олон улсын цахим худалдаа, финтекийг дэмжиж, төлбөрийн системийн хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

3.2. Их өгөгдлийн хүрээнд ногоон, тогтвортой санхүүжилтийн үр дүнг хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах нэгдсэн системийг хөгжүүлэх ажлыг дэмжин ажиллана.

3.3. Олон нийтийн санхүү, эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож хүртээмжийг тэлж, мөнгөний бодлогын үр нөлөөтэй байдлыг дэмжинэ.

3.4. Санхүүгийн салбарын зохистой хөгжлийг дэмжих зорилгоор санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, зээлийн мэдээллийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох.

Зорилт 3.1

Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуульд шаардлагатай нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар ажиллах, тус хуулийн хүрээнд мөрдөх эрх зүйн актыг сайжруулах замаар шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, олон улсын цахим худалдаа, финтекийг дэмжиж, төлбөрийн системийн хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

- Бэлэн бус төлбөр тооцооны хэрэглээ ач холбогдол жил ирэх тусам нэмэгдэж байна.
 - Төлбөрийн картаар хийж буй гүйлгээний тоо 2021 онд 7.7 сая ширхэг байсан бол 2023 онд энэ тоо нэмэгдэж 13.7 сая ширхэг болж өссөн байна (1.8 дахин ↑).
 - Гар утсаар хийгдэж буй бэлэн бус шилжүүлгийн тоо 2020 онтой харьцуулахад 4 дахин, цахим мөнгөний үйлчилгээ үзүүлж буй байгууллагуудын гаргасан цахим мөнгөний нийт хэмжээ 2.7 дахин өссөн.
- Олон улсын эдийн засаг, улс төрийн тогтворгүй байдал нь хил дамнасан төлбөр тооцоонд нөлөөлж, төлбөр тооцоо хурдан шуурхай, найдвартай хийгдэхэд саад бэрхшээл үүсгэж байна.

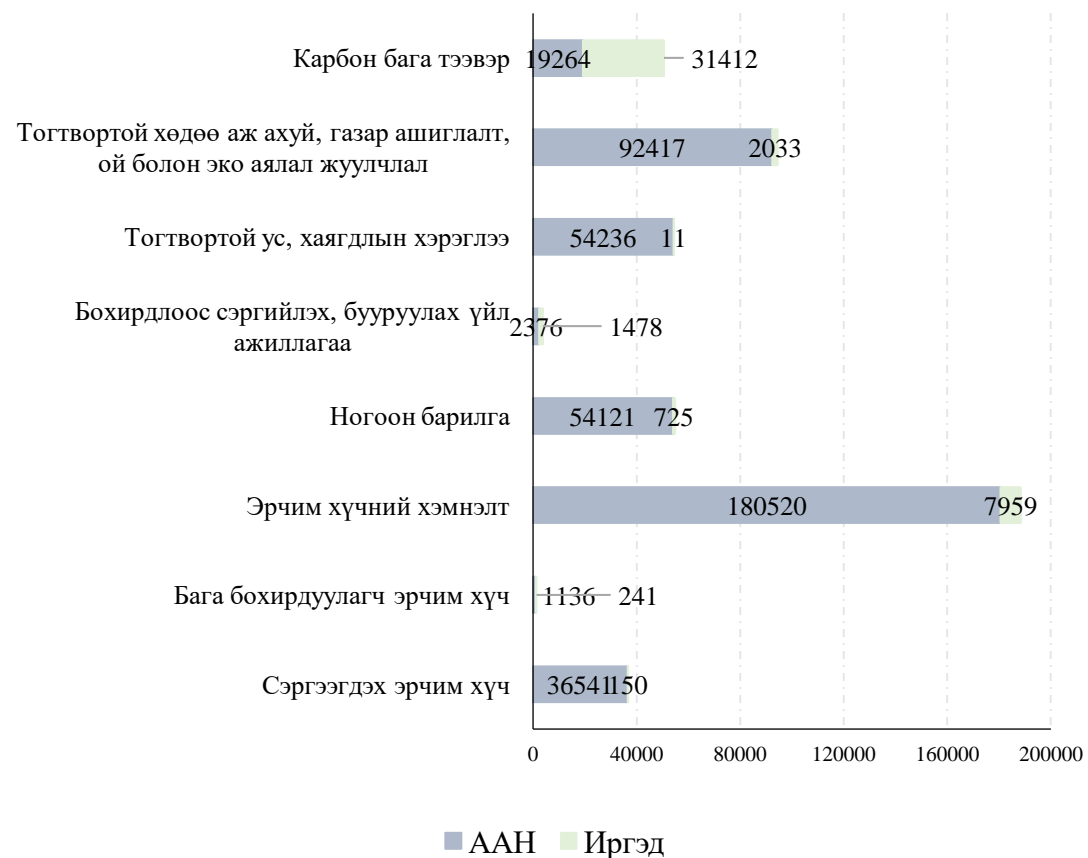
Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- Төлбөрийн системийн оролцогчдын иж бүрэн хяналтыг хэрэгжүүлнэ,
- Төлбөрийн системийн тасралтгүй, найдвартай ажиллагааг хангаж, хэрэглэгчийн эрх, ашгийг хамгаална,
- Төлбөрийн системийн оролцогч, хэрэглэгчээс ирүүлсэн санал, гомдлын дагуу холбогдох шалгалтыг хийж, шийдвэрлэнэ,
- Төлбөрийн системийн тоон үзүүлэлтийн тайлан гаргана,
- Үндэсний төлбөрийн системийн эрх зүйн зохицуулалтыг өөрчлөх замаар шинэ технологид суурилсан төлбөрийн хэрэгсэл, үйлчилгээг дэмжинэ.

Зорилт 3.2

Их өгөгдлийн хүрээнд ногоон, тогтвортой санхүүжилтийн үр дүнг хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах нэгдсэн системийг хөгжүүлэх ажлыг дэмжин ажиллана.

ААН, иргэд зээлийн үлдэгдэл, сая төгрөг

- Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хангах хүрээнд өнгөрсөн онд баталсан “Үндэсний Замын Зураг”-т ногоон зээлийн багцын хэмжээг 2030 он гэхэд банкны салбарт 10 хувьд, банк бус санхүүгийн салбарт 5 хувьд хүргэх зорилгыг тодорхойлж, шаардлагатай дэд бүтэц, бодлогын зохицуулалтыг хийхээр тусгасан.
- Ногоон, тогтвортой бизнесийг дэмжих татварын таатай орчин бүрдүүлэх,
- Монгол улсад ногоон зээлийг таних, хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах нэгдсэн системийг хөгжүүлэх

Стратеги, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Стратеги:

- Банкууд, ТоС, холбогдох төрийн байгууллагуудтай хамтран Төв банкн дээрх их өгөгдлийн суурь дэд бүтцийг ашиглан ногоон, тогтвортой санхүүжилтийн үр дүнг хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах нэгдсэн системийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

- ТХЗ-ын санхүүжилтийн таксономийн хэрэгжилтийг санхүүгийн салбарт туршиж, шаардлагатай нэмэлт өөрчлөлт, сайжруулалтыг хийх, шинэчилсэн таксономийн дагуу зээлийн статистик мэдээллийг салбарын хэмжээнд цуглуулах.
- ТХЗ-ын санхүүжилтийн таксономийн дагуу олгогдсон зээлийн үр нөлөөг хэмжих, тайлагнах, баталгаажуулах нэгдсэн системийн суурь шаардлага, мэдээлэл цуглуулах процесс, эх сурвалжуудыг тодорхойлоход дэмжлэг үзүүлэн, холбогдох талуудтай хамтран ажиллах.
- ТХЗ-ын санхүүжилтийн таксономийг санхүүгийн салбар, олон нийтэд таниулах мэдээлэл, сургалтын арга хэмжээ зохион байгуулах.

Зорилт 3.3

Олон нийтийн санхүү, эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож хүртээмжийг тэлж, мөнгөний бодлогын үр нөлөөтэй байдлыг дэмжинэ.

- Технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээ болон бүтээгдэхүүний төрөл олширч, дижитал хэлбэрт шилжиж байгаа нь залуу үед илүү хялбар байгаа бол хүн амын бусад хэсэгт хэрэглэхэд төвөгтэй, санхүүгийн суурь мэдлэгийг эдгээрт нийцүүлэн сайжруулах шаардлагатай байна.
- Иргэдийг болзошгүй санхүүгийн болон дижитал эрсдэлээс сэргийлэхэд чиглэсэн мэдлэг, мэдээллийг хүргэх шаардлага нэмэгдэж байна.
- Монголбанкнаас мөнгөний бодлогын үр нөлөөг сайжруулах, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, санхүүгийн зах зээлд итгэх итгэлийг дээшлүүлэх зорилгоор төв банкны тухай болон эдийн засаг, санхүүгийн суурь мэдлэгийг иргэд, олон нийтэд олгох ажлыг үргэлжлүүлэх шаардлага хэвээр байна.

Стратеги, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Стратеги:

- Олон нийтийн санхүү, эдийн засгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх чиглэлээр бодлогын баримт бичгийг боловсруулан санхүүгийн болон мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлнэ.

Тодорхойлж хэрэгжүүлэх:

- Сургалт, мэдээллийн үндсэн агуулгыг боловсруулах
- Зорилтот бүлэгт чиглэсэн сургалт, мэдээллийн арга хэлбэрийг оновчтой тодорхойлох
- Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх үйл ажиллагааг төрийн болон холбогдох байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлэх
- Өрхийн төсвийг цахимаар хөтлөх зорилго бүхий “Төсөвчин” аппликейшнийг шинэчлэх

Зорилт 3.4

Санхүүгийн салбарын зохистой хөгжлийг дэмжих зорилгоор санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, зээлийн мэдээллийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох.

1

Гүйцэтгэсэн ажил

Санхүүгийн хэрэглэгчийг хамгаалах зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилтын хүрээнд дараах ажлуудыг гүйцэтгэсэн:

**Монголбанк
Санхүүгийн зохицуулах
хороо хамтран**

1. Санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хуулийн төсөлд доорх зохицуулалтыг хүрээнд боловсруулсан

- Санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгчээс үзүүлж байгаа санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд тавигдах **нийтлэг шаардлагыг** тогтоож,
- Зохицуулагч байгууллагаас** зохистой хяналт шалгалт болон санхүүгийн хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах **хяналт шалгалтыг** хэрэгжүүлэх,
- Олон нийтийн санхүүгийн **мэдлэгийг дээшлүүлэх.**

2. 2022.09.19-ний өдрийн А-1/990 дугаартай албан бичгээр Хууль санаачлагчид уламжилсан.

2

Гүйцэтгэж буй ажил

Зээлийн мэдээллийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах чиг үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2022 оны А-202 тушаалаар байгуулсан.

Одоогийн нөхцөл байдал

1. Ажлын хэсгээс хуулийн төслийн хэрэгцээ, шаардлагын **урьдчилсан тандан судалгааг** боловсруулсан,
2. 2023 онд багтаан Дэлхийн банкны техник туслалцааны хүрээнд хуулийн **төслийг боловсруулах** ажлыг хийж гүйцэтгэхээр зорьж байна.

3

Гүйцэтгэхээр төлөвлөж буй ажил

Зээлийн мэдээллийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад доорх зохицуулалтыг тусгахаар зорьж байна:

i

- Нууцлалын байдлыг цогцоор нь шийдвэрлэх
- Зээлийн мэдээллийн санд ямар тохиолдолд өөрчлөлт оруулах
- Зээлийн түүхийг зээлдэгчид харуулах хугацааг тодруулах
- Хил дамнасан байдлаар солилцох боломжоор хангах,
- Зээлдэгчийн эрсдэлийг оновчтой тооцоолж буй эсэхийг тодорхойлох,
- Цаашид зээлийн мэдээллийн үйл ажиллагааг хэрхэн үргэлжлүүлэх зохицуулалт

**Анхаарал хандуулсанд
баярлалаа.**